

Pojem: Umělecké dílo

Warholizace kultury

Lidstvo se snaží obohatit svůj život uměním odnepaměti. Důkazem toho mohou být i jeskynní malby ve známé jeskyni Altamira. Umělecké dílo i umění jako takové procházelo různými obměnami a lišilo se i různorodostí světových kultur. Vznikaly tzv. ideály umění ať už v antickém Řecku a Římě, v období gotiky, renesance i baroka. V každé době se umělci snažili co nejvíce připodobnit ideálu krásy. Až v novodobých dějinách umění se autoři děl rozhodli odpoutat od všech zásad, které dlouhá léta vytvářeli mistři minulosti. Není to ale degradace umění jako takového? Není opuštění veškerých pravidel dodržovaných po generace jen proto, aby byla změna projev nerozumného vzrodu?

Abychom však mohli dobře posoudit jednání autorů, musíme si ujasnit co je to vlastně umění. V Pavelkově slovníku epoch, směrů, skupin a manifestů je definováno takto: „Umění je výsledek pozoruhodného spojení duchovních a praktických tvůrčích činností člověka. Umění představuje základní formu lidského poznání světa i sebevyjádření prostřednictvím symbolů a symboliky. Zachycuje zkušenosti člověka, jeho sny, představy, city, hodnoty i cíle. Umění vyjadřuje vztah člověka ke světu a spoluvytváří kulturu. Podává mj. vždy také svědectví o estetickém vztahu člověka ke světu, tzn. o jeho vnímání krásy.“ Benjamin Kuras ve své knize „Sekl se Orwell o 20 let?“ o umění říká: „Umění je – nebo kdysi bývalo – jakýmsi předvojem hledání dokonalosti, harmonie a aspirace k vyšším principům, žebříčkem k vystupování z banality, bezcitnosti a vulgarity všedního života. Kvalita umění ovlivňuje kvalitu všeho ostatního... Má také rozhodující dopad na etiku lidských vztahů a veřejného chování.“ Jsem si jist, že se vším, jak zde pánové definují umění, lze bezesbytku souhlasit. Platí však tyto definice i v současnosti? Není příhodnější používat definici Andyho Warhola: „Umění je to, co vám projde.“? A co když platí všechny?

Andy Warhol (*1928 +1987) byl americký umělec, který vystudoval design na Carnegie Institute of Technology v Pittsburghu. Do světa umění pronikal pomocí tvorby reklam v časopisech. Jinak je ale známý i jako plagiátor fotografií Marilyn Monroe a tvůrce obrazů s plechovkami Campbellových polévek či korunkovým uzávěrem Coca-Coly. Byl významným představitelem pop-artu, který vznikl v USA na přelomu 50. a 60. let 20. století z neodadaistického hnutí a zaměřuje se na velkoměstskou industriální kulturu. Představuje konzumní masmediální umění, vyznačující se antitradicionalismem a tendencemi popírající estetismus (Slovník epoch, směrů, skupin a manifestů). V době působení tohoto „uměleckého“ směru se stala kultura obětí odbourávání kritérií a smyslu pro kvalitu, talent, profesionalitu a pracovní etiku. Tento proces nazval Benjamin Kuras „Kulturní warholizací“ odvozeného právě od Andyho Warhola. Dá se pod tímto pojmem hledat úpadek umění a tím i lidské kultury?

V případě, že budeme brát v potaz definice umění, zmíněné výše, pak bezpochyby ano. Vždyť jakým způsobem může malba plechovky s polévkou nebo lahve od Coca-Coly obohatit duševní odkaz lidstva? Warhol samotný bral svoji tvorbu možná jako recesi, ale otevřel tím stavidla agresivnímu šmejdu, jak píše Benjamin Kuras. Možná si dělal legraci ze snobů, ale právě jeho drzost poukázala na to, že neexistuje jakýkoliv standard vkusu, slušnosti a krásy. Dnešní umění obdivuje abstrakci, kde jsou plechovky s různými barvami vylity na plátno a pak bez jakýchkoliv pravidel chaoticky rozetřeny přes sebe. Výsledný produkt nezobrazuje ani výjev z bible či mytologie, natož pak výjev z běžného lidského života či zátiší. Jedná se pouze o nic neříkající chaotickou směsici rozetřených

barev. Mám na mysli dílo No. 5 Jacksona Pollocka. V případě, že lidstvo přistoupí na to, že umělcem může být každý, kdo dostane nějaký nápad, ale při tom se jedná o nápad, který je technicky proveditelný kýmkoliv, jak bychom pak mohli pohlédnout do očí skutečným umělcům, kteří dokázali vyzdobit Sixtinskou kapli, namalovat zrození Venuše, vytesali Davida nebo postavili katedrálu Sagrada Familia, když jsme je zařadili na úroveň člověka, který zavěsí na zeď galerie pisoár a prohlásí jej za umělecké dílo?

Paul Johnson označil postwarholistickou uměleckou tvorbu za stalinistickou. To díky své vehemenci s jakou se exhibicionisté prosazují na úkor výtvarníků, u nichž se projevuje něco tak nicotného jako je talent či řemeslná zručnost. Tito, bohužel tak často opěvovaní, exhibicionisté se prezentují postelí, která je nějakým způsobem rozestlaná a její kompozice je příhodně nazvaná: „Rozestlaná postel“. Nebo fotografií hromady cihel s názvem: „Cihlová budoucnost“. Něco jako postel je pro spoustu lidí naprosto všedním předmětem, ale když ji umístíte do galerie, stává se z ní umělecké dílo. Tato pozoruhodná proměna je možná díky již zmiňované warholizaci kultury. Zůstává pak ale otázkou, co si myslí návštěvníci galerie sledující fotografii stovky naháčů na balkonu britského parlamentu. Snad přemýšlí nad úžasností kompozice. Možná nad tím, co chtěl autor sdělit. A možná si také kladou otázku: „Tohle je umění?“

Za předpokladu, že konzumnost lidstva dospěla do takového rozsahu, že vše co je v galeriích vystavováno její návštěvníci pokládají bezvýhradně za umělecké dílo, by snad bylo lépe, kdyby Andy Warhol se svojí definicí umění raději nepřišel. Pokud bude lidstvo přijímat každou běžnou věc, byť v nějaké kompozici pod tajuplným názvem, za umění, nebude výstavy, galerie a muzea vůbec třeba navštěvovat, protože budeme vlastně neustále obklopeni uměním. I obyčejná tužka položená na psacím stole u nás doma se tak stane mistrovským veledílem. Taková degradace umění by pak znamenala i morální úpadek civilizace. To je ostatně patrné i v dnešní době. Co je tedy umělecké dílo? Tužka na psacím stole, Mona Lisa nebo obraz plechovky s polévkou?

Na historii civilizace se díváme z několika důvodů. Jaké války lidstvo vedlo, jaké převratné vynálezy byly objeveny a jaké umění zanechaly předchozí generace současné kultuře. Antika opěvovala krásu statného lidského těla, z gotických obrazů na nás teskně pohlíží hubená madona, spoře oděná barokní andělíčci naopak dávají jasně najevo, jak jim chutná a doba pop-artu a současné kultury nám nabízí rozestlanou postel a plechovku polévky. Následující generace se budou moci o současnou kulturu zajímat snad jen kvůli válkám, které jsme vedli a vynálezům, kterými jsme jim usnadnili život. Morální zásady, které vedli ruku Rembrandtovi, Tintoretovi, da Vincimu nebo Mozartovi již zřejmě neplatí, když se obdivujeme víčku lahve Coca-Coly. Nebo je snad kulturní warholizace posunem kupředu od zpátečnických principů, na nichž zakládali své dílo předchozí osobnosti uměleckých kruhů?

Tento stav však může být jen dočasným projevem pubertálního vzdoru. Když je člověk dítětem, objevuje a dodržuje postupy zadané dospělou, více sečtělou osobou. V době dospívání je pak vzdorovitý a snaží se za každou cenu najít nové cesty a způsoby života, které mohou být i zničující. V dospělosti se pak často vrací k zažitým zkušenostem, které mu byly vštěpovány v dětství. Je to snad s uměním také tak?

Použitá literatura:

Sekl se Orwel o dvacet let? - Benjamin Kuras (Baronet 2003)

Slovník Epoch, směrů, skupin a manifestů - Jiří Pavelka, Ivo Pospíšil (Georgetown 1993)